

INDEX.

- I. SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ.
- II. LES NOTÍCIES HISTÒRIQUES I LES INTERVENCIIONS ANTERIORS.
- III. LES MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ I ELS OBJECTIUS.
- IV. ELS TREBALLS REALITZATS.
  - ELS TREBALLS REALITZATS.
  - DESCRIPCIÓ DELS DIFERENTS ESTRATS.
- V. EL MATERIAL ARQUEOLÒGIC RECUPERAT.
  - LA CERÀMICA I EL METALL.
- VI. CONCLUSIONS, INTERPRETACIÓ DE LA INTERVENCIÓ I EMPLAÇAMENT HISTÒRIC.
- VII. BIBLIOGRAFIA.
- VIII. ANNEX I.
  - INVENTARI DELS MATERIALS ARQUEOLÒGICS.
- ANNEX II.
  - PLANIMETRIES.
- ANNEX III.
  - FOTOGRAFIES.
  - LÀMINES DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC.
  - FITXES UE.

I. SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ.

El seguiment arqueològic efectuat ha tingut lloc al carrer Portal Nou nº 48 situat al barri de Sant Pere (Barcelona).

Els treballs, realitzats per **Fecsa/ Endesa** adjudicats a l' empresa **Espelsa** han estat supervisats pel **Servei d' Arqueologia Urbana del Museu d' Història de la Ciutat, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona.**

La direcció arqueològica ha estat assumida per l' arqueòloga Vanesa Camarasa Pedraza de l' empresa **ATICS, SL. Gestió i difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic.**

Els treballs arqueològics es van iniciar el dia 16 d' octubre i van finalitzar el 6 de novembre del 2002.

II. LES NOTÍCIES HISTÒRIQUES I LES INTERVENCIIONS ANTERIORS.

Els barris de Sant Pere, en diem barris perquè aquests són un conjunt de barriades, van nèixer com un suburbi de la Barcelona romana, i anaren creixent al llarg de la Vía Francesca, actualment la línia recta o quasi recta que formen els carrers de Bòria, Corders, Carders i Portal Nou.

Els barris de Sant Pere anaren creixent al llarg del segle XII, fins que la muralla n' aturà el creixement un segle després. Fou bàsica perquè la ciutat s' estenguès en aquesta direcció l' existència d' un curs d' aigua, que rebé el nom del Rec Comtal.

La Vía Francesca primitiva era el camí que duia a Roma tot sortint de la muralla més antiga que envoltava Barcino.

Al segle XII, ja urbanitzats en part aquests barris de Sant Pere, s' aixecà enmig dels camps una capella coneguda amb el nom de Marcús i prop de la qual es creuaven unes torrenteres que donaven lloc al torrent conegut com el Merdançar, nom ben apropiat si tenim present que amb el pas dels anys, esdevindria la primera claveguera urbana.

L'any 1295 es construeix el Portal Nou, sortida de les muralles cap a l' est. El nom, conservat avui només en un carrer, omplí prop de sis segles d' història de la segona muralla. El Portal Nou tenia en els seus voltants alfòndics¹, traginers, hostals..., en fí els negocis i el personal que es donaven en els llocs d' entrada i sortida de la capital catalana.

---

¹ Segons la definició de **Carreras Candi**, “ l' alfòndic o fondel era una agrupació d' albergs, reclosa a manera de terra franca o lliure, usualment destinada a determinat comerç estranger, Servia de dipòsit de mercaderies i d' hostal pels viatjants, El seu inici es situa al s. XII i, igual que n' hi havia a Barcelona d'

Al segle XIII el Merdançar fou cobert per aquesta primera claveguera de què hem parlat, i s'obriren establiments comercials al llarg del carrer de la Bòria, un dels més importants del barri de Sant Pere, al qual seguí com a destacat el de Mercaders, nom que no deixa lloc a dubtes sobre quins foren els seus primers estadants. Al segle XIV s'hi situaven les fortunes més considerables, i s'hi obriren casals i palaus gòtics, que resistiren en part fins a la Reforma del 1909.

El Rec Comtal va atreure la instal·lació d'indústries tèxtils, i els barris de Sant Pere, enriquits per la presència d'una indústria primerenca, anaren poblant-se sense mesures urbanístiques.

Al 1789, any de la Revolució Francesa, fou a Catalunya un any de crisi, els gremis s'organitzaren en rondes pels barris, fent sortir de la ciutat a qui no tingueren feina concreta. Cal tenir ben present que tot això succeí quan als barris de Sant Pere hi havia una població on tenien part destacada els burgesos i els artesans, tot i el to fabril que al llarg del segle XVIII anà adquirint en el llindar del segle de la revolució industrial. Fins i tot, figurava una certa aristocràcia al carrer de Mercaders i a la Riera de Sant Joan.

L'atapeïment va arribar a extrems increïbles i fou causa de més d'una epidèmia. L'aspecte dels barris de Sant Pere presentava una deterioració cada cop més evident. Segons Olives Puig ² “ el lent enderroc de les muralles infuiren en la proletarització de Sant Pere. Com igualment ho feren les

---

altres territoris, existiren al·fòndics catalans a Tunísia i a Alexandria, l'interior dels quals era inviolable, no essent-hi permesa l'entrada sense que ho autoritzés el cònsol català.”

CARRERAS CANDI, La ciutat de Barcelona, p. 369.

obertures del carrer Princesa (1853) i la Vía Laietana (1909) quan molts palaus foren enderrocats: Monistrol. Sentmenat, Ponsic...”

Aquesta proletarització, a la qual no fou aliena la presència de fàbriques tèxtils que, poc a poc, anirien traslladant-se o al Raval o fora muralles, suposà un creixement demogràfic continuat dels barris entre els anys 1855 i 1890.

L' any 1888, data històrica per motiu de l' Exposició Universal, els barris de Sant Pere conservaren encara part de la seva antiga “ categoria “, tot i que mai no assoliren el prestigi de la Ribera a l' Edat Mitjana.

Segons el mateix Olives, el creixement desmesurat del barri es donà en el període de 1914-1930, època d' expansionisme català.

El nom de Sant Pere prové del monestir de Sant Pere de les Puelles, que sembla que fou bastit per primera vegada sobre les restes d' una església dita de Sant Sadurní, l' any 945, en un turonet dit del Cogoll. Com a parròquia, i abans com a convent, Sant Pere de les Puelles fou sempre molt popular, malgrat el seu emplaçament extrem, era a la vora del Portal Nou, i freqüentat per la pagesia de fora muralles, fins el punt que durant el segle XIX li deien la “parròquia dels tronxos”. Hi estava instal·lat el Gremi d' Hortelans del Portal Nou, però hi anaven també fabricants tèxtils dels molts que s' establiren al barri, sobretot al segle XVIII.

Tant important en la vida dels barris de Sant Pere fou el monestir de les Puelles com el Rec Comtal, que creuava el barri.

---

² **OLIVES PUIG, Josep.** Deterioración urbana e inmigración en un barrio del Casco Antiguo de Barcelona: Sant Cugat del Rec.” Revista de Geografía”, Gener – Desembre de 1969, vol. III, 1- publiciódel Departament de Geografía de la Universitat de Barcelona.

El Rec fou molt important, trascendental en el seu moment, per a fornir d'aigua part de la ciutat vella. Hi ha proves de la seva existència l'any 964, atès que es conserva un document que parla del "rego de Miro comité". El rec fou una iniciativa del comte Mir, i hi ha diversos carrers als quals ha donat nom: Regomir, Rec Comtal, Sèquia, etc...

Les aigües eren aprofitades per a fer funcionar els molins de la ciutat, les seves aigües procedien de mines de Montcada i del riu Besòs.

El nucli de Sant Pere fou el primer barri industrial, fins i tot molt abans que la indústria tingués més importància que la pagesia. La relació de carrers que han heretat el nom d'aquests oficis és molt estesa: Assaonadors, Blanqueria, Carders, Corders, Filateres, Candeles, Cotoners, Plaça de la Llana, Basses de Sant Pere, Semolers, Hort dels Velluters, Vermell... Tanmateix el segle XVIII assisteix a una minva de fàbriques a Sant Pere, que prefereixen el Raval, a mig edificar encara, o, ja veient proper l'enderroc de les muralles, s'arrisquen a construir en els camps dels pobles del Barcelonès. Influï en la sortida d'obradors l'any 1870 la crema, al 1874 de la fàbrica coneguda com "La Vídua" al segle XVIII i com "El Vapor de la Llana" al segle XIX, al carrer del Portal Nou. Al estar les vivendes tant properes i l'estretor dels carrerons aconsellaren anar posant punt final a la presència d'indústries a Sant Pere.

Durant els segles XIV i XV la ciutat de Barcelona viu una gran expansió econòmica que queda reflexada en el món de la construcció, la ciutat és un recinte tancat que engloba la vella urbs, és a dir, la ciutat romana, i els barris que han crescut a la perifèria. Barcelona conserva íntegres fins a inicis del segle XIII les antigues muralles amb les quatre portes i les valls que la separen de les viles noves o burgs que s'han format al voltant. La integració

física entre la ciutat de dins i les viles de fora, comença a mitjan segle XIII amb la permeabilitat del mur: les torres de la muralla s'apofiten com a habitacle, s'obre alguna via a través del mur i es va reduint entre l'interior i l'exterior.

La construcció de la nova muralla en època de Jaume I (1213 – 1276) culmina el procés integrador. El primer tram que es construeix és el que va des de Santa Anna fins a Jonqueres ; el més tardà és el que va del Portal de l'Àngel al Portal Nou, que s'acaba a mitjan segle XIV: l'urbs i les viles noves ja formen un únic conjunt urbà.

Quan pensem en una ciutat medieval emmurallada, s'ha de tenir present la impotència que té ser-ne dins o fora. Així, fins al segle XIII els habitants de les viles noves resten fora del recinte, en espais oberts i mal urbanitzats, separats de l'urbs per rieres i malesa. Amb la nova muralla, queden dins els murs que protegeixen i tanquen a la vegada, que defineixen el ciutadà amb els seus privilegis i estableixen un sistema d'impostos.

Amb la construcció de la muralla cal reconduir rieres i refer el clavegueram, els espais integrats s'urbanitzen i continuen el seu creixement.

Aquest circuit emmurallat era molt més gran que l'anterior, tenia un perímetre de 5096 m lineals i la superfície a la que quedà englobat tenia deu portes: dels Orbs o de l'Àngel, de Jonqueres, Nova, de Daniel, del Mar, de Framenors, de Trentaclus o dels Ollers, de Boquería, Ferrissa i de Santa Ana o dels Bergants.

Cronologia:

1295: Es construeix el **Portal Nou**, com a sortida de la ciutat pel camí que anava al monestir de Santa Eulàlia del Camp o dels Captius, que després continuava pel traçat de l' antiga via romana fins a Montcada.

1358: Fou començada la muralla nova de mar, des de l' església de Sant Damià al mar, davant de l' hort de Fra Menors i de la riera de Santa Anna es construí una porta nova.

1358: Pere III atorgà a la ciutat de Barcelona un privilegi per tal que es refessin i es construïssin de nou les seves defenses. S' inicia la construcció de muralla entre el Portal Nou i el convent de Santa Clara.

1438: S' acaba la muralla de Ribera de la Torre Nova fins a Santa Clara.

1502: El Consell Municipal acordà de nou la realització de la muralla de l' esperó de Llevant, amb la contribució monetària tant dels eclesiàstics com dels civils del territori català.

1504: Es reparen les dues torres del Portal Nou i la Torre de Sant Joan, a prop de Santa Clara.

1538: El Consell Municipal disposa les capitulacions sobre la realització de l' escala, portal, pont i " patril " del baluard construït en l' esperó de Llevant.

1542: Es realitzen obres per a millorar les muralles de Barcelona. Es fa el terraplè des del Portal Nou fins a la Porta de San Daniel, i des de l' esmentada Porta fins al baluard de Llevant.

1649: El Consell de Cent delibera sobre les obres del Portal Nou. Es paguen 200 lliures per a la realització d' una paret del Portal Nou. Els

consellers acorden pagar 153 lliures i 7 sous per a la realització d' un pont en el Portal Nou sobre el Rec, per poder passar les cavalcadures.

1673 – 1676: Es realitza el Pont del Portal Nou.

1697: El Portal Nou és destruït com a conseqüència d' un atac bèl·lic.

1700: En el Consell de Cent es tracta sobre l' enderrocament de les Torres del Portal Nou.

1715 – 1719: Es construeix el recinte de la Ciutadella.

1848 – 1851: Es reedifica un tram de la muralla que uneix el Portal Nou amb la Ciutadella.

1854: S' inicia l' enderroc de les muralles que envolten la ciutat de Barcelona, després d'un llarg període de reivindicacions populars.

1871 – 1881: La zona de la muralla compresa entre la ex – Pota Nova i la ex – Ciutadella respectivament, esdevé via pública, iniciant – se el procés de la seva urbanització com a Saló de Sant Joan.

Pel que fa a les intervencions anteriors en són molt nombroses les efectuades al barri, perquè aquesta relació no resulti feixuga, ens centrarem en les més properes a la zona d' actuació, tant a nivell temporal com geogràfic:

- Carrer del Rec (Emiliano, 2002).
- Mercat del Born (Pere Lluís Artigues, Toni Fernàndez, 2001-2002).
- Sant Cugat del Rec (Joan Casas, 2002).
- Mercat de Santa Caterina (Jordi Aguelo, Josefa Huertas, 1999/2002).
- Avda. Francesc Cambó (Anna Bordas, Genard Torres, 2001-2002).
- Sant Cugat del Rec (Marta Fàbregas,2000).
- Sant Agustí Vell (Francesc Florensa, 2000).

Atics

Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric

- Fonollar/ Gombau (Josefa Huertas, 2000).

III. LES MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ I ELS OBJECTIUS.

Les motivacions per les quals s' ha fet necessari un seguiment arqueològic al carrer Portal Nou, és perquè primerament aquest es troba dins el barri de Sant Pere, el qual té una llarga tradició històrico-arqueològica.

La proximitat al carrer del Rec Comtal, l' antic mercat del Born i al traçat de la muralla medieval han sigut prou importants per tal de fer un seguiment arqueològic al carrer del Portal Nou que, com el seu nom indica, coincideix amb una de les 10 portes o portals d' accés a la ciutat de la muralla medieval (segles XIII – XIV).

Els objectius eren trobar, documentar i recuperar les possibles restes arqueològiques, cenyint-nos sempre a les rases efectuades per tal de fer el reforç de la xarxa de llum al nº 48 del Portal Nou, d' algun tram o llenç de muralla o si s' escau, les restes d' alguna de les dos torres d' entrada a la ciutat.

IV. ELS TREBALLS REALITZATS.

• ELS TREBALLS REALITZATS.

El dia 16 d' octubre es comença a intervenir des del punt de vista arqueològic al carrer Portal Nou, el que es fa és un control dels rebaixos que s' han d' efectuar a causa de la instal.lació dels cables de la llum per tal de fer un reforç de la xarxa de la finca del nº48.

Els rebaixos de les rases es fan, quan l' espai ho permet, amb una miniexcavadora, però a causa de l' estretor de la vorera molts dels trams s' han fet manualment per peons de l' empresa Espelsa.

El paviment i el formigó de la vorera es picaran amb martell pneumàtic.

Per tal de fer més fàcil la documentació de l' estratigrafia, els materials i les estructures es van diferenciar per números d' UE en les diferents rases prenent com a criteri els trams que anaven obrint d' una sola tirada i tapant a la vegada.

En total s' han obert 8 rases, les quals passarem a descriure a continuació:

La rasa 1000 ja estava oberta quan vaig arribar, però tot indica, pel sediment i les seccions de dita rasa que no presentava cap mena d' estructura antiga i l' estratigrafia no remet a cap estrat arqueològic, la seqüència és: paviment, formigó i runa constructiva.

La cota màxima en cadascuna de les rases efectuades és de 60 – 70 cm aproximadament.

La rasa 2000 és la primera que es comença a obrir fent un control arqueològic. Des del punt de vista estratigràfic és exactament igual a l' anterior però aquesta està molt més afectada per gran nombre de serveis (aigua, llum, gas) trobant en gran part de la rasa sauló en superfície.

La rasa 3000, la qual es rebaixa manualment, segueix en un principi la mateixa seqüència estratigràfica, s' ha fet un sondeig a l' inici de la rasa d' un metre de profunditat per tal d' evitar els serveis de gas que hi puguin haver i s' ha optat per continuar la línia de la rasa que ja teniem, ja que els serveis surten més aprop de la calçada. A mesura que es fa el rebaix s' ha detectat una estructura, es tracta d' una claveguera construïda amb pedres més o menys regulars unides amb morter de calç blanc, orientada NE – SW.

Cronologia: segle XIX. Cota: 4,80 s.n.m.

Trobem alguns fragments de ceràmica vidrada al paquet de runa constructiva, UE 3002.

El fet que abans s' obri la rasa 5000 que la 4000 ha estat condicionat per la presència d' una bastida al nº 52 del carrer per tal de pintar la façana d' aquest edifici i era perillós començar a obrir amb la bastida a sobre.

La rasa 5000 també s' obre manualment trobant la mateixa estratigrafia que a les rases anteriors, a la meitat NW de la rasa s' ha detectat una estructura, es tracta també d' una claveguera construïda amb pedres més o menys regulars i maons dels quals, cap se' ns conserva sencer, units amb morter de calç blanc, orientada NE – SW.

Cronologia: segle XIX. Cota: 4.40 s.n.m.

A l' estrat de runa constructiva trobem una moneda de Ferran VII, 1817, UE 5002.

La rasa 4000, no presenta cap mena d' estructura antiga i la seva estratigrafia és idèntica a les altres: paviment, formigó i paquet de runa constructiva.

Les rases 1000/ 5000 es transformaran a la planimetria en una única rasa: rasa1000.

La rasa 6000 és la primera que s' obre al carrer del Davant del Portal Nou, i la seva seqüència estratigràfica és de paviment, formigó i sauló, aquesta ja estava oberta quan vaig arribar, està molt afectada per serveis.

La rasa 7000 és exactament a l' anterior, es rebaixa mecànicament ja que l' amplada del carrer ho permet.

La rasa 6000 i 7000 són les que estan situades al carrer de Davant del Portal Nou/ Placeta del Comerç.

El dia 25 d' octubre es comencen a fer les cates per tal de començar a fer el creuament del carrer, es comença picant el quitrà i el formigó amb el martell pneumàtic i en un principi només es troben serveis i formigó i cap mena d' estratigrafia que es pugui documentar. A mesura que s' avança per la calçada en direcció a la Placeta del Comerç topem amb un mur que es troba aproximadament a 50 cm per sota del nivell de la calçada actual, està construït amb pedres de tamany gran unides amb morter de sorra compactada, de matriu sorrenca, de color marró clar – ataronjat, en un principi tenim una amplada d' 1, 40 m i tot sembla indicar per l' amplada, la seva factura i l' emplaçament, a que sigui un tram o part d' una torre de la muralla medieval del s. XIII-XIV.

Per sobre d' aquest trobem un nivell molt compactat amb restes de material molt residual: ceràmica, escòria de ferro i alguns claus i plaques de

ferro. Per sobre d' aquest nivell ja trobem la preparació de formigó de la calçada i el quitrà.

A part del problema de la situació del mur, ja que es troba enmig de la calçada, teniem el de la cota de profunditat a la que es trobava, ja que, es necessitaven uns 70 cm de profunditat per tal de col·locar els tubs de llum i fer la connexió a l' altra banda del carrer. El problema de la cota es va resoldre intentant fer passar els tubs en pla en comptes de superposats com es pretenia inicialment.

Es continua la línia de creuament que s' havia començat per intentar veure també quina direcció pren el mur i per tal de trobar-ne els límits, ja que la cota assolida permetia passar els tubs en pla, tal com hem comentat anteriorment.

El dia 30 d' octubre es segueix obrint el creuament de la calçada i a mesura que avancem cap a la Placeta del Comerç seguim trobant el mur, el qual, ocupa tota l' amplada de la rasa 8000 però no podem saber quina direcció pren perquè es troba situat longitudinalment respecte a la rasa.

A mesura que es va obrint s' intenta veure i delimitar el mur en la seva cara externa però aquest continua fins assolir 4,80 m, UE 8003. Cota: 4,91 s.n.m. A partir d' aquest punt començant a 4,80 m fins 5,36 m es detecta un nivell d' ús o paviment, el qual no té res a veure amb el que anavem trobant fins ara, es tracta de sorra molt fina compactada de color negrès que ocupa 56 cm de superfície, UE 8010. Cota: 4,92 s.n.m.

El mur i el nivell d' ús es troben tallats per un retall de forma irregular, no donant-nos el límit original extern.

Pel que fa a la cara interna tampoc tenim el límit original ja que aquesta es troba tallada per la rasa d' un servei d' aigua.

El dia 06 de novembre es protegeix el mur amb geotèxtil i aquest es cobreix amb una capa de sauló per a protegir-lo.

Aquest mateix dia acaben els treballs arqueològics.

- **DESCRIPCIÓ DELS DIFERENTS ESTRATS.**

RASES:

Rasa 1000: Rasa de 17 m de llarg per 50 cm d' ample, orientada NE – SW. S' intervé desde el començament del carrer Portal Nou fins al nº 60. La cota de profunditat és de 70 cm.

És igual a la rasa 2000, 3000, 4000 i 5000.

Rasa 2000: Rasa de 15 m de llarg per 50 cm d' ample, orientada NE – SW . S' intervé a l' alçada del nº 60 fins al nº 56. La cota de profunditat és de 65-70 cm.

És igual a la rasa 1000, 3000, 4000, 5000.

Rasa 3000: Rasa de 5m de llarg per 50 cm d' ample, orientada NE – SW. La cota de profunditat és de 65-70 cm.

És igual a la rasa 1000, 2000, 4000, 5000.

Rasa 4000: Rasa de 7,50 m de llarg per 50 d' ample, orientada NE-SW. Va des de el nº 54 al nº52. La cota de profunditat és de 65-70 cm.

És igual a la rasa 1000, 2000, 3000,5000.

Rasa 5000: Rasa de 10 m de llarg per 50 cm d' ample, orientada NE-SW. Va des de el nº 52 al nº 48. La cota de profunditat és de 70 cm.

És igual a la rasa 1000, 2000, 3000, 4000.

Rasa 6000: Rasa de 12 m de llarg per 40 d' ample, orientada NW-SE, en direcció a la Placeta del Comerç. La cota de profunditat és de 65-70 cm.

És igual a la rasa 7000.

Rasa 7000: Rasa de 30 m de llarg per 40 cm d' ample, orientada NW-SE. La cota de profunditat és de 65-70 cm.

És igual a la rasa 6000.

Rasa 8000: Rasa de 7,40 m de llarg per 1,10 cm d' ample, amb orientació NE-SW.

PAVIMENTS:

UE 1001, 2001, 3001, 4001, 5001, Paviment més preparació de formigó. Paviment de lloses rectangulars de 50x30x5 cm fetes de ciment. 15 cm de potència total.

UE 6001, 7001: Paviment més preparació de formigó. Paviment de rajola panot de 20x20x4 cm fetes de ciment. 20 cm de potència total.

UE 8001: Paviment de quitrà de la calçada i preparació de formigó. 25 cm de potència total.

UE 8010: Nivell d' ús – paviment de terra molt compactada, de color negròs, ocupa una superfície de 56 cm. Cronologia: segles XIII – XIV.

ESTRATS:

UE 1002, 2002, 3002, 4002, 5002, 7003: Paquet de runa constructiva –replè-format per pedres petites i mitjanes, sorra, rajols, morter de calç i restes de material constructiu, de consistència solta. 55 cm de potència total.

UE 2003, 6002, 7002: Estrat format per sauló natural de color marró clar, d' aportació antròpica resultant dels serveis instal.lats al llarg de les rases amb anterioritat. Potència total: 50 cm.

UE 8002: Estrat de sorra molt compactada, de color marró fosc amb presència de rajols, escòria de ferro i algunes pedres, orgànica. 33 cm de potència total.

UE 8005: Rasa de servei d' aigua. Es situa transversalment respecte a la rasa.

UE 8006: Retall de forma irregular, sense límits clars degut a l' amplada de la rasa 8000.

UE 8007: Rebliment format per pedres mitjanes i petites, sorra i graveta, de consistència solta. 50 cm de potència total però no exhaurida.

UE 8008: Estrat de color marró clar, de gra fi –sorreta- , de consistència solta. Potència total: 6 cm.

UE 8009: Estrat de color negrós amb presència de pedres petites i mitjanes, de consistència solta. 20 cm de potència total.

ESTRUCTURES:

UE 3003: Claveguera construïda amb pedres més o menys regulars de 25x27 cm la més gran unides amb morter de calç blanc. Està orientada NE – SW. Es troba a 30 cm per sota del paviment del carrer i no s' observa la potència total. Cronologia: s. XIX.

UE: 5003: Claveguera construïda en pedra i maons dels quals cap se' ns conserva sencer, units amb morter de calç blanc, orientada NE-SW. Es troba aproximadament a 45 cm per sota del nivell de carrer.

UE 8003: Muralla – torre, construït amb pedres de tamany gran, irregulars unides amb morter de matriu sorrenca, color marró clar – ataronjat. Es troba a 50 cm de profunditat per sota del nivell de carrer actual. No es veu en planta tot l' ample però ocupa 1,10 m d' ample (amplada de la rasa) i 4, 80 m en la mateixa direcció que segueix la rasa cap a la Placeta del Comerç.

Cap dels límits trobats són els originals, ja que la cara interna està tallada per la rasa d' un servei d' aigua i la cara externa per un retall.

Cronologia: segles XIII – XIV.

UE 8004: Servei d' aigua. Tub de ferro, travessa transversalment la rasa, 50 cm de llarg.

V. EL MATERIAL ARQUEOLÒGIC RECUPERAT.

- **LA CERÀMICA I EL METALL.**

La ceràmica recuperada durant el procés de rebaix ha estat molt minsa, però a part d' aquesta s' han recuperat alguns fragments de metall i escòria de ferro.

Els fragments de ceràmica s' han concentrat exclusivament en rases concretes, ja que moltes d' aquestes havien estat remogudes abans per a la instal.lació de serveis.

A la rasa 3000, UE 3002, localitzem 7 fragments de ceràmica vidrada diversa:

Un fragment de rajola vidrada decorada en tonalitats verdes, segurament anterior al segle XVIII.

Un fragment de canonada amb vidrat intern.

Una vora (2 fragments) de gerro, sense vidrat intern però amb restes de vidrat extern.

Una vora de gibrell amb vidrat marró i una vora de forma indeterminada amb vidrat marró.

Pel que fa a la cronologia dels vidrats marrons i les seves formes tenen un període d' amortització molt ampli.

Tenim també un fragment de ceràmica d' importació italiana, decorada en blau i blanc, amb una cronologia perfectament definida que va des de 1575 a 1625.

A la rasa 8000, UE 8002, es localitzen 3 fragments informes de ceràmica comuna sense vidrar i un fragment informe de ceràmica amb vidrat melat.

També se'ns conserven 5 fragments (2 informes, 2 vores i 1 base) de pisa blanca sense vidrar, la qual ens remet a rebutjos o cocions defectuoses d' aquesta ceràmica que situariem als voltants del segle XVI-XVII i un fragment de pisa blanca amb restes de vidrat molt residual.

Tenim també 2 fragments de rajola decorada en blau i blanc, segles XVII-XVIII, un fragment de bol de ceràmica comuna i un fragment decoratiu en relleu de forma indeterminada pertanyent a un recipient ceràmic.

A la UE 8007 es localitza una base de morter amb vidrat verd intern i extern, el podriem situar al voltant dels segles XVII- XVIII.

Pel que fa al metall recuperat, tant l' escòria de ferro com els metalls es troben concentrats a la rasa 8000.

A la UE 8002 comptabilitzem 3 fragments d' escòria de ferro.

També corresponents a la UE 8002 tenim 3 elements de ferro que podem identificar com una placa, una anella i una petita escarpa, que anirien directament associats a l' estructura 8003 corresponent al llenç o part de la torre circular localitzada a la rasa 8000, segles XIII-XIV.

A la UE 8007 localitzem un petit clau de ferro dins el reompliment del retall que talla directament l' estructura 8003.

Cal destacar a la rasa 5000, UE 5002 la troballa d' una moneda de bronze de Ferran VII. A l' anvers es pot llegir Ferran VII. D . G . HISP. REX. 1817. “ Ferran VII Rei d' Espanya per la Gràcia de Déu, 1817”. Enmig s' hi situa el bust del rei.

Al revers de la moneda s'hi observa un escut molt malmès.

El fet de que la troballa s'hagi fet dins el paquet de runa constructiva, no ens dóna cap mena d'estratigrafia fiable i cap mena de datació de l'estrat.

VI. CONCLUSIONS, INTERPRETACIÓ DE LA INTERVENCIÓ I EMPLAÇAMENT HISTÒRIC.

Les conclusions que podem extreure dels treballs realitzats ens permeten apuntar una sèrie d'hipòtesis.

Pel que fa a les rases 1000, 2000, 3000, 4000, 5000, 6000 i 7000 no ens aporten cap mena d'estratigrafia fiable ja que aquestes han estat molt afectades a causa de la instal·lació de serveis moderns, però hem pogut documentar a la rasa 3000 i 5000 l'existència de dues clavegueres modernes del segle XIX.

La rasa 8000 és la que ens ha aportat més informació des de el punt de vista arqueològic i estratigràfic.

Es documenta la presència d'un mur, que no ho és en sentit estricte, sinó que es podria tractar d'una part de llenç de la muralla medieval o part d'una de les dues torres circulars que presidien el Portal Nou.

El fet que, per necessitat de l'obra, només poguessim excavar el tram afectat estrictament per la rasa, ens dificulta seriosament mantenir amb prou força aquesta hipòtesi.

Malgrat tot, la documentació escrita de l'emplaçament de la muralla medieval (2º recinte), segles XIII-XIV i del Portal Nou apunten a que la seva localització es troba en el lloc on s'està intervenint.

També ens remet a aquesta hipòtesi l'amplada del "mur", ja que, tenim documentats 4, 80 m que si més no, no coincideixen amb l'amplada dels trams de muralla, podrien correspondre al tram més llarg de part d'una de les torres circulars del Portal Nou.

El Portal Nou era una de les portes de major trànsit perquè corresponia al camí exterior que conduïa a Barcelona, era en definitiva, la via romana lligada a l'existència de la Colonia Faventia Barcino del segle I.

El tipus medieval de porta consistia al principi en un portell obert en el mur entre dos torres. Aquestes torres tenien espitlleres, merlets i alguna vegada matacans. La porta era corredissa entre dos parets gruixudes, subjectada per cadenes que la movien mecànicament. Per fora, hi havia generalment un fossat salvat per un pont de fusta que a la nit i en cas de perill es plegava damunt la porta també per mitjà de cadenes.

Quan al segle XVIII Barcelona sofrí els setges de l'anomenada Guerra dels Segadors, els portals de les seves muralles es complicaren amb murs exteriors i terraplens que formaven baluards. El Portal Nou en tingué de molt reforçats perquè era temut que per aquesta banda es produïssin les principals escomeses.

També es documenten 56 cm de superfície d'un nivell d'ús que ens podria remetre al camí de ronda, el qual era un passadís que recorria la part superior de la muralla per dins, a fi que es pugui vigilar l'exterior i transitar-hi sense perill.

Per finalitzar, no es pot sino esperar futures excavacions i estudis documentals que aportin noves dades que ens permetin avançar en la història d'aquest barri i de la ciutat.

VII. BIBLIOGRAFIA.

- **MARSIÑACH TIRVIÓ, M;** *Urbanisme i societat a Barcelona a mitjan segle XIV: la plaça del blat*, a Història Urbana del Pla de Barcelona. Actes del II Congrés d' Història del Pla de Barcelona celebrat a l' Institut Municipal d' Història els dies 6 i 7 de desembre de 1985. Institut Municipal d' Història, Ajuntament de Barcelona, Vol. I.
- **LÓPEZ SÁNCHEZ, P;** *Una escena urbana a Barcelona. La població del Portal Nou, entre la expulsió i la permanència*, a Història Urbana del Pla de Barcelona, Vol II.
- **GARCIA ESPUCHE, A; GUARDIÀ I BASSOLS M;** *Canvis i permanències de l' herència espacial medieval: de la ciutat de la Ribera a la ciutat de la Rambla*, a Història Urbana del Pla de Barcelona. Vol. II.
- **CLARAMUNT S.** *La formació del Raval de la Rambla*, a El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del II Congrés d' història del Pla de Barcelona, celebrat a l' Institut Municipal d' Història els dies 12 i 13 de novembre de 1982. Editorial La Magrana. Institut Municipal d' Història de l' Ajuntament de Barcelona. pp. 183-203.
- **CARRERAS CANDI, F;** *La ciutat de Barcelona*, vol. III, Barcelona,1980. Pp. 373-420; 425-426.
- **CUBELES I BONET, A;** *L' evolució de les actuacions del Consell de Cent en matèria d' urbanisme al segle XIV*, pp. 128-145, a **Rovira i Solà, M ; Riera i Viader, S;** El temps del Consell de Cent, I. L' emergència del municipi, segles XIII-XIV. Barcelona Quaderns

d' Història,4, Arxiu Històric de la Ciutat (Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona). Barcelona, 2001.

- **PORCEL BEDMAR, M;** *Reaprovechamiento de materiales de construcción en la Barcelona gòtica*, a **Rovira i Solà, M; Riera i Viader,S;** El temps del Consell de Cent, I. L' emergència del municipi, segles XIII-XIV.
- **VVAA;** Barcelona en su història. Breve historia de la ciudad. MHCB. Ajuntament de Barcelona, 1970.
- **TORRES ORIOL, I;** *Barcelona històrica. Antigua i Moderna.* Ayuntamiento de Barcelona.
- **DURAN I SAMPERE, A;** *Barcelona i la seva història. La formació d' una gran ciutat.* Documents de Cultura, Editorial Curial, Barcelona, 1973.
- **HURTADO, V; MESTRE, J; MISERACHS,T;** *Atlas d' Història de Catalunya.* Edicions 62, Barcelona, 1995/1997.
- **FLORENSA FERRER,A;** *Evolución de la ciudad en la Baja Edad Media* a Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad. Num. III. Ayuntamiento de Barcelona, MHC.
- **GARCIA PETIT, LL; MIRET MESTRE, J; MIRO I ALAIX, MT; RIBE I MONGE, G;** *Diccionari d' Arqueologia.* TERMCAT, Centre de Terminologia, Barcelona, 2002.
- **FULLANA, M;** *Diccionari de l' Art i dels oficis de la contrucció.* Editorial Moll, setena edició, Mallorca, 1999.
- **FABRÉ, J; HUERTAS, JM;** *Tots els barris de Barcelona.* Vol 5. Edicions 62. Barcelona, 1976.

Atics

Gestió i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Històric

- **LLORENS, J;** *Plats i pots de ceràmica catalana. Segles XV-XVIII.*
Edita Jordi Llorens Solanilla, Barcelona, 1977.
- **SEMPERE, E;** *La terrissa catalana.* Col. Terra Nostra, Barcelona, 1979.
- **VVAA;** *La Barcelona gòtica.* Institut de Cultura: Museu d' Història de la Ciutat. Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1999.

ANNEX I:

- **INVENTARI DELS MATERIALS ARQUEOLÒGICS**

ANNEX II:

- **PLANIMETRIES**

ANNEX III:

- **FOTOGRAFIES.**
- **LÀMINES DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC.**
- **FITXES UE.**